

Nye kandidatuddannelsesveje

Anbefaling 1.1: En stor del af de nuværende toårige kandidatuddannelser omlægges, så der etableres flersporede kandidatuddannelsesveje bestående af både etårige kandidatuddannelser (75 ECTS) og flerårige erhvervskandidatuddannelser (75 og 120 ECTS) samt en toårig specialistkandidatuddannelse (120 ECTS).

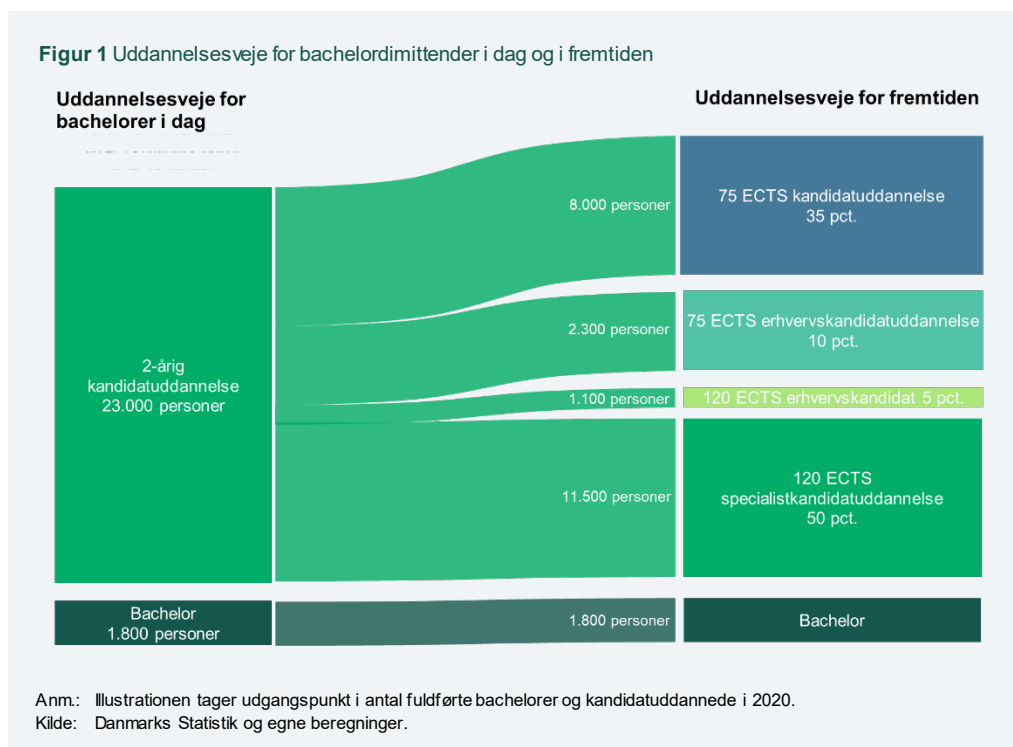
Konkret anbefaler kommissionen, at akademiske bachelorer, som ønsker at videreudanne sig frem for at gå ud på arbejdsmarkedet, fremover kan vælge mellem fire uddannelsesspor:

- En ny 75 ECTS kandidatuddannelse (på 1 kalenderår)
- En ny 75 ECTS erhvervskandidatuddannelse (på 2 eller flere kalenderår)
- En 120 ECTS erhvervskandidatuddannelse (på 4 eller flere kalenderår)
- En 120 ECTS specialistkandidatuddannelse (på 2 kalenderår)

Det er kommissionens mål, at de etårige kandidatuddannelser i fremtiden skal supplere den toårige specialistkandidatuddannelse som en anden hovedvej på de lange videregående uddannelser.

Samlet skal de etårige kandidatuddannelser udgøre knap halvdelen af kandidatuddannelserne i det nye uddannelseslandskab. Det dækker over både ordinære heltidskandidatuddannelser på 75 ECTS (35 pct.) og 75-ECTS-erhvervskandidatuddannelser, som gennemføres på 2 eller flere kalenderår (10 pct.), *jf. figur 1*.

Kommissionen lægger til grund, at omkring 10 pct. af færdiguddannede akademiske bachelorer fremover vil gå direkte ud på arbejdsmarkedet efter endt uddannelse frem for at fortsætte på en kandidatuddannelse – svarende til i dag.

Det er et afgørende element i anbefalingen, at man får bedre mulighed for at komme tilbage og videreudanne sig – både i det ordinære system eller på akademi-, diplom- eller masteruddannelser – efter nogle år på arbejdsmarkedet.

Derudover anbefales det, at omlægningen af toårige specialistkandidater skal variere på tværs af og inden for hovedområder. Variationen skal afspejle det pågældende arbejdsmarked, som der uddannes til (fx offentlig eller privat sektor, branche, specialister eller generalister mv.). Derudover skal der tages hensyn til friholdelse af pladser på uddannelser, der retter sig mod autoriserede professioner og jobfunktioner, som forudsætter en specialiseret toårig (eller treårig) kandidatuddannelse (fx læger og tandlæger), gymnasielærere med centralt fag og sidefag samt friholdelse til ph.d.-studerende.

Når der er taget højde for friholdelse af uddannelsespladser, vurderer kommissionen, at der er teknisk potentiale for, at mere end 80 pct. af kandidatuddannelserne vil kunne omlægges. Ud af de knap 28.000 kandidatpladser er der altså potentiale for at omlægge ca. 23.000 pladser. Men potentialet for omlægning varierer markant på tværs af hovedområder, jf. tabel 1.

Tabel 1 Illustrativt teknisk potentiale for omlægning af 2-årige kandidatuddannelser

	Uddannelsespladser (2020)	Friholdte uddannelsespladser			Teknisk potentiale for omlægning		Eksempel på mulig omlægning
		Ph.d.	Autorisationsuddannelser	Gymnasie-lærere	Antal	Pct.	
		-----	-----	-----			
Samfund	11.200	2	10	1	9.800	88	66
Humaniora	5.400	3	0	5	5.000	93	69
Teknik	4.600	8	1	0	4.200	91	36
Natur	3.700	14	0	5	3.000	81	28
Sundhed	2.800	5	59	0	1.000	36	2
I alt	27.700				23.000	83	50

Anm.: Uddannelsespladser er baseret på tilgangen til uddannelserne i 2020 afrundet til nærmeste 100. Der er kun i nogen grad taget højde for overlap mellem de tre kriterier. Ph.d. er opgjort som ratioen mellem tilgangen til ph.d.-uddannelserne i 2017-2019 fordelt på hovedområde for kandidatuddannelse set ift. til antallet af fuldførte kandidater pr. hovedområde i samme periode. Autorisationsuddannelser dækker over både egentlige autorisationsuddannelser og uddannelser, hvor der efterfølgende skal opnås autorisation. For egentlige autorisationsuddannelser (læge, dyrlæge, kiropraktor og tandlæge) undtages alle uddannelsespladser. For uddannelser, hvor der efterfølgende kan opnås autorisation, anvendes tilgængelig information om andelen, der opnår autorisation (ca. 33 pct. for jurister, 40 pct. af psykologer, 60 pct. af revisorer, og 75 pct. af landinspektører). Gymnasielærere (defineret på baggrund af jobfunktion (DISCO)) er opgjort som andelen af dimittender fra 2014-2016, der er beskæftigede som gymnasie-lærere tre år efter dimission.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Arbejdet med en konkret omlægningsmodel anbefales forankret i et grundigt og fagligt funderet samarbejde mellem universiteter, uddannelses- og økonomiske eksperter, arbejdsmarkedets parter m.fl. med udgangspunkt i en række samfundsøkonomisk relevante principper. Kommissionens anbefalinger om relevante principper, som bør overvejes i arbejdet med en konkret omlægningsmodel, er præsenteret i publikationen.

Kommissionen har til eksempel lagt til grund, at den samlede omlægning på 50 pct. af de toårige kandidatuddannelser kan gennemføres med en omlægningsprofil, som fører til markant størst omlægning (målt i hoveder) på det samfundsvidenskabelige område og dernæst på humaniora, mens fx sundhedsområdet næsten ikke omlægges. Som andel af de nuværende kandidatuddannelsespladser omlægges der klart mest og omtrent lige meget på det samfundsvidenskabelige og humanistiske område (omtrent 2 ud af 3).

Der er ikke tale om et endeligt facit. Men kommissionen anbefaler, at der bliver tale om ændringer i disse størrelsesordener. Den konkrete udformning og implementering anbefales som nævnt at finde sted i samarbejde med uddannelsesinstitutionerne og andre.

De nye kandidatuddannelsesveje vurderes at have en positiv virkning på de offentlige finanser på 2,2 mia. kr. (2022-pl), når kommissionens anbefaling er fuldt indfaset, jf. tabel 2. Tilsvarende øges arbejdsudbuddet med 6.800 fuldtidspersoner. Virkningen dækker dels over – isoleret set – færre udgifter til SU og taxametertilskud. Hertil kommer et positivt bidrag fra et øget arbejdsudbud, som følge af at dimittender fra etårige ordinære kandidatuddannelser træder tidligere ud på arbejdsmarkedet samt en effekt af øget beskæftigelse undervejs i studierne for studerende på erhvervs-kandidater.

Tabel 2 Provenuvirkning af nye kandidatuddannelsesveje

Mio. kr. (2022-pl)	Fuldt indfaset
Nye uddannelsesveje inkl. videreuddannelse i det ordinære system	2.200
<i>Herafvirkning fra SU</i>	<i>500</i>
<i>Herafvirkning fra taxametertilskud</i>	<i>250</i>
<i>Herafarbejdsudbudsvirkning</i>	<i>1.450</i>

Anm.: Afrundet til nærmeste 50 mio. kr. Det er illustrativt forudsat, at 20 pct. af dimittenderne fra de etårige kandidater senere vil vende tilbage til det ordinære uddannelsessystem.

Kilde: Egne beregninger.

SU-omlægning til lån på kandidatuddannelser

Anbefaling 1.2: SU-stipendier på kandidatuddannelser omlægges til lån, og samtidig nedjusteres den samlede tid, studerende kan modtage stipendier (det globale SU-klippekort) fra 70 til 54 måneder, svarende til i alt 4½ år. Lånesatsen forhøjes samtidig på kandidatuddannelserne.

SU-omlægningen skal bidrage til, at flere studerende i højere grad vælger uddannelser og uddannelsesveje med tanke på langsigtede løn- og beskæftigelsesudsigter, ligesom omlægningen giver mulighed for betydelige investeringer i blandt andet kvalitet.

Konkret anbefaler kommissionen:

- SU-stipendiet på kandidatuddannelserne omlægges til lån.
- Nedjustering af det samlede antal SU-klip (den globale klippramme) for alle studerende på videregående uddannelser fra de nuværende 70 måneder til 54 måneder, svarende til i alt 4½ år.
- Forhøjet SU-lånesats på kandidatuddannelser, så kandidatstuderende kan låne op til ca. 12.500 kr. pr. måned.

I det nuværende system kan en kandidatstuderende i alt få udbetalt ca. 8.500 kr. (efter skat, 2022-satser) fra SU-stipendiet plus SU-lån, *jf. tabel 1*.

Tabel 1 Nuværende uddannelsesstøtte -og forhøjede lånemuligheder til kandidatuddannelser¹

Uddannelsesstype	Nuværende system		Kommissionens anbefaling	
	Samlet uddannelsesstøtte ² (kr. pr. måned)	Andel lån	Samlet uddannelsesstøtte ² (kr. pr. måned)	Andel lån
Erhvervsakademi-, professionsbachelor- og akademiske bacheloruddannelser	8.500 kr.	39 %	8.500 kr.	39 %
Ordinære kandidatuddannelser ¹	8.500 kr.	39 %	12.500 kr.	100 %

Anm.: Beløbene er afrundede.
 1) Omfatter ikke erhvervs kandidater.
 2) Niveaulet for SU-stipendium er efter skat og i 2022-priser. Når der korrigeres for den gennemsnitlige skattebetaling på SU-stipendium kan en gennemsnitligt studerende maksimalt få 8.500 kr. udbetalt i uddannelsesstøtte, dvs. ved stipendium og fuldt månedligt lån. Det nye kandidatlån gør det muligt at låne op til 50 pct. mere end dette niveau.
 Kilde: Egen tilvirkning.

Kommissionens anbefaling om forhøjet SU-lånesats kan understøtte, at det i højere grad økonomisk kan lade sig gøre at vende tilbage i det ordinære uddannelses-system (på kandidatniveau) efter at have været nogle år på arbejdsmarkedet.

Der lægges ikke op til at ændre SU-mulighederne for studerende på andre typer af videregående uddannelse samt mulighederne for tillæg, som fx forsørgertillæg og handicap tillæg.

Kommissionen anbefaler desuden, at udviklingen på området følges tæt efter omlægningen blandt andet med henblik på at gribe ind, hvis der ses tendens til spekulation i forhold til fx gennemførelse af flere bacheloruddannelser (med ret til stipendier) frem for den ønskede uddannelsesvej bestående af en bachelor med efterfølgende kandidatoverbygning (uden ret til stipendier).

Kommissionen vurderer, at en omlægning fra SU-stipendiet til lån på kandidatdelen vil have en begrænset betydning for den sociale mobilitet.

En omlægning af SU-stipendiet til lån på kandidatuddannelsen vil påvirke den offentlige saldo gennem færre udgifter til SU og ved et højere arbejdsudbud som følge af en øget fremdrift for studerende under studierne. Samlet set vurderes en omlægning af SU-stipendiet på kandidatuddannelser at have en positiv virkning på de offentlige finanser på knap 2,1 mia. kr. (2022-pl), *jf. tabel 2*. Tilsvarende vurderes arbejdsudbuddet forøget med 2.900 fuldtidspersoner efter fuld indfasning.

Tabel 2 Provenuvirkning af omlægning til SU-lån

Mio. kr. (2022-pl)	Fuldt indfaset
Omlægning af SU-stipendiet til SU-lån på kandidaten	2.050
<i>Herafvirkning fra SU</i>	<i>1.500</i>
<i>Heraf arbejdsudbudsvirkning</i>	<i>600</i>

Anm.: Afrundet til nærmeste 50 mio. kr. Omlægningen af SU tager højde for videreuddannelse i det ordinære uddannelsessystem, jf. også særskilt beregningsnotat samt faktaark om nyt uddannelseslandskab.

Kilde: Egne beregninger.

Højere uddannelsestaxametre

Anbefaling 1.3.a: De lavere offentlige udgifter til uddannelse som følge af omlægningen, herunder omlægning af SU, skal geninvesteres i uddannelsessektoren gennem øgede uddannelsesbevillinger. Der anbefales 30 pct. højere uddannelsestaxameter til de nye etårige kandidatuddannelser og 50 pct. højere uddannelsestaxameter til erhvervskandidatuddannelser. Endelig øges beskæftigelsestilskuddet til universiteterne med 60 pct.

Universiteterne modtager flere forskellige typer tilskud til uddannelse. Langt den største del tildeles dog som uddannelsestaxameter på baggrund af de studerendes antal beståede eksamener. Der findes tre takstniveauer. Fag inden for naturvidenskab, teknisk videnskab og sundhedsvidenskab modtager typisk den høje takst, mens samfundsvidenskab og humaniora typisk modtager den laveste takst.

Hertil modtager institutionerne et beskæftigelsestilskud, som gives på baggrund af de studerendes beskæftigelsesgrad ca. et år efter endt uddannelse. Institutionerne opnår det fulde tilskud, hvis de nyuddannede fem år tidligere har opnået en beskæftigelsesgrad, der er på niveau med eller højere end den generelle beskæftigelsesgrad (korrigeret for usikkerhed, fx højere søgeledighed hos nyuddannede).

De øgede bevillinger i kommissionens anbefaling skal bruges til at udvikle de nye uddannelsesveje, skabe øget kvalitet i eksisterende uddannelsesveje og etablere tættere kobling til arbejdsmarkedet på bachelor- og kandidatuddannelserne bredt.

Med kommissionens anbefalinger vil det være op til institutionerne selv, om de nye ressourcer bruges på mere feedback, flere undervisningstimer, mindre hold eller helt andre kvalitetsfremmende initiativer. Kommissionens anbefalinger om øgede taxametertilskud vurderes i alt at udgøre 600 mio. kr. (2022-pl), *jf. tabel 1.*

Tabel 1 Provenuvirkning af øgede taxametertilskud

Mio. kr. (2022-pl)	Fuldt indfaset
Geninvestering af taxameterbesparelser mv.	-600
Øgede takster til 1-årige kandidater (30 pct.)	-150
Øgede takster på erhvervskandidater (50 pct.)	-100
Stigning i beskæftigelsestilskud (60 pct.)	-150
Tilskud til udvikling af nye uddannelser, kvalitetsløft på bacheloren mv.	-200

Anm.: Afrundet til nærmeste 50 mio. kr. Provenuvirkninger er udregnet på baggrund af en enhedstaxametertakst (vægtet gennemsnit) for kandidatstuderende inkl. resultat- og kvalitetsstilskud.

Kilde: Egne beregninger.

Ekstern fond til udvikling af undervisning

Anbefaling 1.3.d: Der oprettes en ekstern fond med undervisningsudviklingsmidler, hvor institutioner og undervisere kan søge penge til at udvikle eller afprøve ny undervisning i implementeringsperioden, hvor de nye uddannelsesveje udrulles. Fonden anbefales etableret, når den nye struktur besluttet politisk og fastholdes i fx 10 år.

Fondens formål skal være at administrere konkurrenceudsatte bevillinger til fremme af kvalitet og arbejdsmarkedsrelevans i de videregående uddannelser. Fonden vil være en pendant til de fonde, man kender fra forskningsområdet og kan være med til at øge institutionernes fokus på uddannelse.

Fonden bør fungere på samme måde som Danmarks Frie Forskningsfond, men det anbefales, at midlerne også kan uddeles til institutionerne. Institutionerne kan ansøge om midler til at understøtte deres strategi for udvikling af uddannelsernes kvalitet og arbejdsmarkedsrelevans og give institutionerne yderligere tilskyndelse til at sikre implementering af dem.

Anbefalingen om oprettelsen af en fond til udvikling af undervisning ligger i tråd med tidligere anbefalinger fra fx Universitetsudvalget om at oprette en central pulje, der ved hjælp af ”mini-legater” støtter undervisningsudvikling på de videregående uddannelser. Universitetsudvalget vurderede, at en sådan pulje ville bidrage til at udvikle eller omlægge undervisningen.

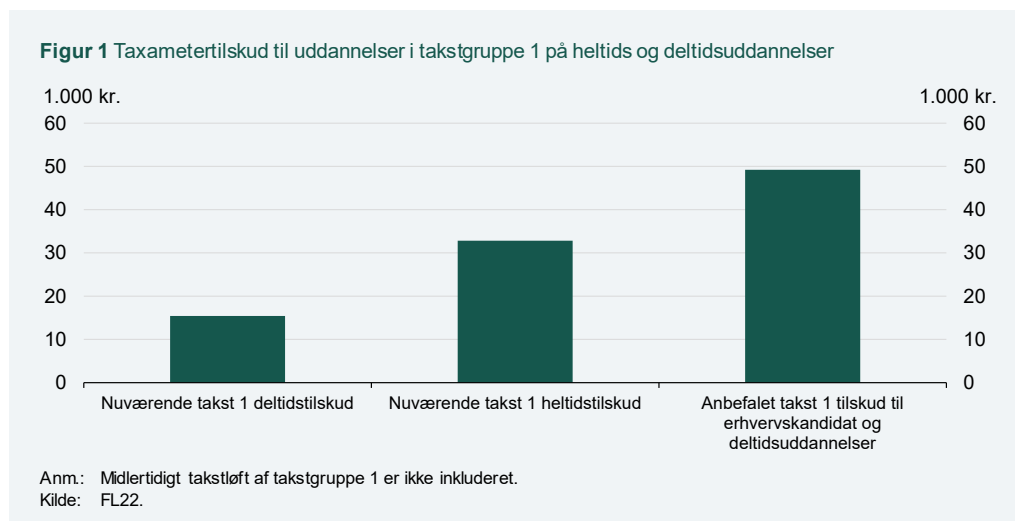
Gratis undervisning på videregående voksen- og efteruddannelse (VVEU)

Anbefaling 1.4.a: Det nuværende uddannelses­taxameter til videregående voksen- og efteruddannelse (VVEU) øges markant.

Anbefaling 1.4.b: Omkostningerne ved at udbyde VVEU i form af akademi-, diplom- og masteruddannelser nedbringes, så det anbefalede højere uddannelses­taxameter på sigt fører til, at undervisningen på VVEU reelt gøres gratis for den enkelte kursist.

I dag er det offentlige tilskud til institutionernes udbud af uddannelser i VVEU-systemet betydeligt lavere end tilskuddet til de ordinære uddannelser, uden at det nødvendigvis afspejler, at de ordinære uddannelser er et bedre uddannelsesvalg for den enkelte og for samfundet.

Kommissionen anbefaler, at det nuværende uddannelses­taxameter til VVEU hæves til 150 pct. af uddannelses­taxametret til de ordinære heltidsuddannelser, hvilket vil være et markant løft ift. det nuværende tilskud, *jf. figur 1*.

Med kommissionens anbefaling vil det offentlige tilskud til VVEU-tilbuddene blive harmoniseret med det anbefalede uddannelses­taxameter til erhvervskandidatuddannelserne.

Anbefalingen er et vigtigt element i at sikre bedre muligheder for livslang læring – for såvel ufaglærte og faglærte som dimittender fra videregående uddannelser. Ved at fjerne deltagerbetalingen på VVEU vil det nemlig blive mere attraktivt at vende tilbage til uddannelsessystemet senere i livet. Det kan understøtte, at arbejdsstyrken i endnu højere grad end i dag opkvalificerer sig fx i takt med ændringer af arbejdsmarkedets behov.

Kommissionen har lagt til grund, at aktiviteten på VVEU vil stige med 40 pct. for kandidatuddannede som følge af kombinationen af anbefalingerne om det nye uddannelseslandskab – herunder omlægningen af kandidatuddannelsesvejene og SU-omlægningen – og de lavere omkostninger for den enkelte. For øvrige grupper (ufaglærte, faglærte og øvrige dimittender fra de videregående uddannelser) forventes en aktivitetsstigning på 20 pct. Anbefalingen vil forventes at have en positiv virkning på produktiviteten, da flere vil få løftet deres kompetencer.

Kommissionen vurderer, at de offentlige udgifter til VVEU vil blive omtrent fire-doblet i forhold til i dag, svarende til en stigning på 1,2 milliard kroner årligt.

Tablet 1 Provenuvirkning af nyt uddannelseslandskab

Mio. kr. (2022-pl)	Fuldt indfaset
Gratis undervisning på videregående VEU	-1.200
<i>Herafvirkning fra taxametertilskud</i>	<i>-1.100</i>
<i>Herafarbejdsudbudsvirkning</i>	<i>-100</i>

Anm: Afrundet til nærmeste 100 mio. kr.
Kilde: Egne beregninger.

Samtidig anbefales det, at institutionerne arbejder målrettet efter at nedbringe omkostningerne ved at udbyde VVEU, så det højere uddannelsestaxameter omsættes til gratis undervisning for den enkelte kursist. Der vil fortsat være brugerbetaling for fx internatophold, studierejser og lignende.

For at sikre at det højere offentlige tilskud til VVEU anvendes bedst muligt, anbefaler kommissionen, at aktiviteten på VVEU følges nøje, og at effekterne af lavere deltagerbetaling evalueres. Hvis aktiviteten stiger markant blandt grupper med et lavt forventet afkast af VVEU, kan det være relevant at indføre begrænsninger på målgruppen.

Loft over grænsekvote i optagelsessystemet

Anbefaling 1.5.a: Der indføres et nyt optagelsessystem til de videregående uddannelser, som sætter et loft over grænsekvotienten på 9,0, men således at karaktergennemsnittet fortsat benyttes til udvælgelsen af ansøgere til uddannelser med en grænsekvote, der er lavere end dette loft. Over loftet udvælges ansøgere på baggrund af fagspecifikke tests.

Konkret anbefaler kommissionen:

- At der sættes et loft over grænsekvotienterne på 9,0 på adgangsbegrænsede uddannelser, men således at karaktergennemsnittet stadig benyttes til udvælgelse af ansøgere under dette loft.
- For uddannelser med flere ansøgere med et karaktergennemsnit over 9,0 end pladser på uddannelsen anbefales en endelig vurdering af disse ansøgere i form af fagspecifikke tests på de enkelte uddannelser med henblik på at fordele pladserne.

Formålet med loftet over grænsekvotienterne er at mindske ”signaleffekterne” fra de høje grænsekvotienter. Det skal bidrage til, at de fagligt stærkeste ansøgere i mindre grad benytter grænsekvotienterne som simple markører i deres uddannelsesvalg, men i stedet søger mere reflekteret og bredere.

Formålet med de fagspecifikke tests på de uddannelser, hvor loftet på 9,0 nås, er ultimativt at bidrage til lavere frafald på de videregående uddannelser. Det skal ske både ved at give ansøgerne et bedre indblik i, hvilke kompetencer der er væsentlige på den givne uddannelse, samt ved at give institutionerne mulighed for at teste ansøgernes match med den specifikke uddannelse.

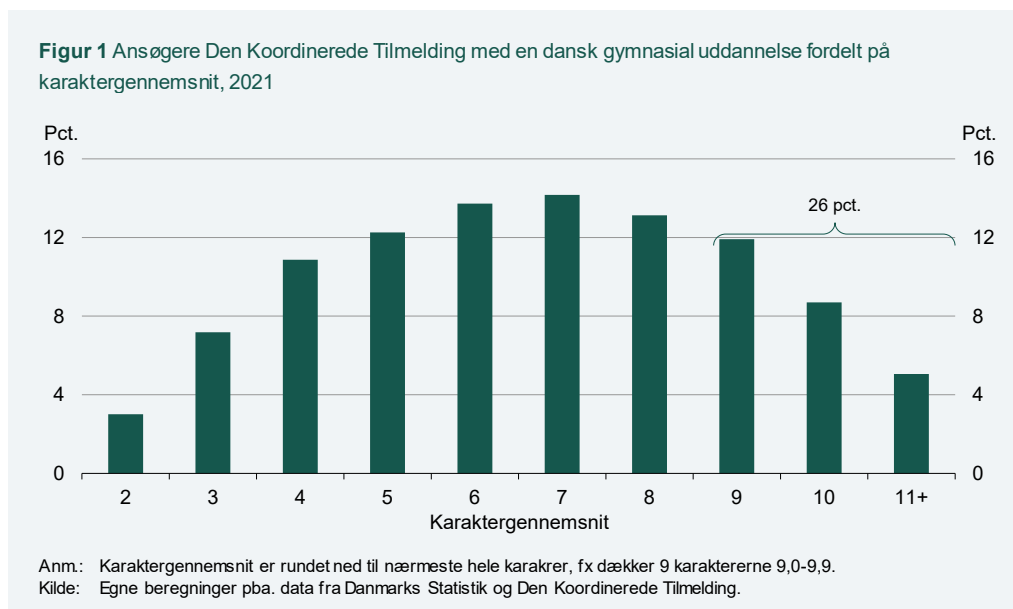
Loftet over grænsekvotienterne på 9,0 vil have størst betydning for universitetsuddannelserne, hvor der er en større andel af udbud med en grænsekvote på 9,0. I 2021 havde 46 ud af 394 uddannelsesudbud på universiteterne en grænsekvote på 9,0 eller derover, *jf. tabel 1*.

Tabel 1 Antallet af uddannelsesudbud fordelt på grænsekvotienten i kvote 1, 2021

	Erhvervsakademier	Professionshøjskoler	Universiteter	Kunstneriske institutioner	I alt
Alle optaget	110	129	190	0	429
100 pct. kvote 2	6	35	2	4	47
Grænsekvote på 2,0-6,0	43	64	24	0	131
Grænsekvote på 6,0-9,0	26	73	132	0	231
Grænsekvote på 9,0-12,0	6	10	46	2	64
I alt	194	311	394	6	905

Anm.: 100 pct. kvote 2 inkluderer uddannelser uden for kvotesystemet, som f.eks. de maritime videregående uddannelser.
Kilde: Egne beregninger pba. data fra Den Koordinerede Tilmelding.

Blandt ansøgerne i Den Koordinerede Tilmelding, der har en dansk gymnasial uddannelse, havde ca. en fjerdedel et karaktergennemsnit på over 9,0 i 2021, *jf. figur 1*.

Da en del af ansøgerne med høje karakterer ikke søger uddannelser med en grænsekvote på over 9,0 er vurderingen, at mellem 10-15 pct. af ansøgningerne vil skulle vurderes ved en fagspecifik test i kvote 1 baseret på søgermønstret i 2021.

Kommissionen lægger op til, at institutionerne selv designer de fagspecifikke tests. Herunder at institutionerne i fællesskab aftaler kriterier til fagspecifikke tests til de uddannelser, som udbydes flere steder i landet.

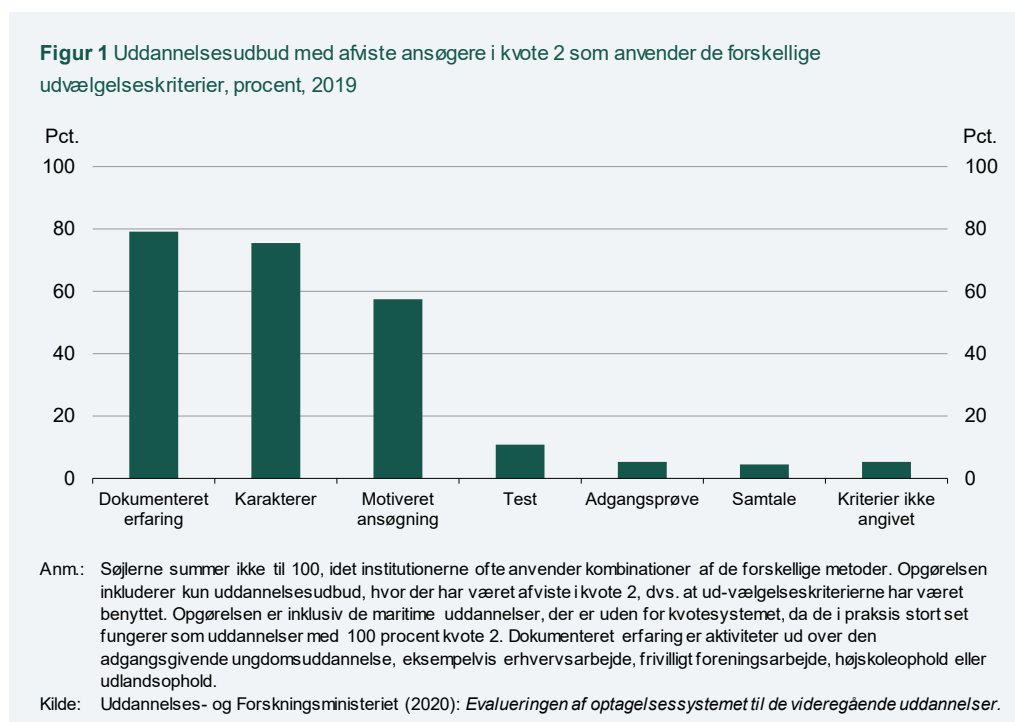
For at skabe succesfuld implementering af de fagspecifikke tests i det nye optagelsessystem er der en række opmærksomhedspunkter, der skal håndteres:

- Brugen af fagspecifikke tests vil kræve en tidligere ansøgningsfrist til kvote 1.
- De fagspecifikke tests skal implementeres på en måde, som imødegår risikoen for snyd.
- Udarbejdelsen af de fagspecifikke test skal kvalitetssikres og evalueres løbende for at sikre match.

Oprydning i kvote 2

Anbefaling 1.5.b: Der nedsættes et ekspertudvalg, som får til opgave at rydde op i udvælgelseskriterierne i den nuværende kvote 2. Fokus skal være på at få fjernet de mest socialt skæve kriterier (fx motiverede ansøgninger) og sikre, at de tilladte kriterier har fokus på at opnå et bedre uddannelsesmatch. Kommissionen anbefaler i den forbindelse, at fagspecifikke tests, som med kommissionens anbefaling fremover vil finde anvendelse i kvote 1, med fordel også kan anvendes mere i kvote 2.

I dag benytter de fleste uddannelser karakterer i bestemte fag, motiverede ansøgninger og dokumenteret erfaring såsom højskoleophold og erhvervs erfaring i vurderingen af kvote 2 ansøgerne, *jf. figur 1*.

Uddannelses- og Forskningsministeriets evalueringen af optagelsessystemet fra 2020 fandt blandt andet, at udvælgelseskriterierne i kvote 2 i dag isoleret set, herunder særligt motiverede ansøgninger, medvirker til en lavere grad af social mobilitet.

Kommissionen lægger vægt på, at optagelsessystemet skal være så socialt fair som muligt – men også at hensynet til social mobilitet skal afvejes over for andre centrale hensyn som gennemskuelighed, ressourceeffektivitet i ansøgningen og bedst muligt uddannelsesmatch fra søgeprocessen. Her vurderer kommissionen, at fagspecifikke tests er en forbedring – både i forhold til den eksisterende kvote 1-udvælgelse og i forhold til de udvælgelseskriterier, der i dag benyttes i kvote 2.

Retskravet afskaffes

Anbefaling 1.6.a: Retskravet, som sikrer bachelordimittender en plads på en to-årig kandidatuddannelse, der er en naturlig overbygning, afskaffes.

En bestået bacheloruddannelse giver – jf. bekendtgørelse om adgang til universitetsuddannelser tilrettelagt på heltid – ret til optagelse på en kandidatuddannelse, der bygger oven på den gennemførte bacheloruddannelse. Retten til optagelse forudsætter, at ansøgeren optages på kandidatuddannelsen senest tre år efter gennemført bacheloruddannelse, og at bacheloruddannelsen og den søgte uddannelse gennemføres ved samme universitet.

Tidligere gjaldt retskravet udelukkende ved direkte overgang fra bachelor- til kandidatuddannelse, men med *Aftale om mere fleksible universitetsuddannelser (2018)* blev retskravet udvidet til at gælde 3 år efter afsluttet bacheloruddannelse. Det udvidede retskrav blev indført med virkning fra den 1. juli 2019.

Med kommissionens anbefaling om en afskaffelse af retskravet ses en række konsekvenser for de enkelte studerende samt for det fremtidige optag på kandidatuddannelserne. Uden et retskrav vil alle ansøgere til en kandidatuddannelse fremover skulle søge om optagelse på lige fod. Danske studerende vil således skulle søge om optagelse i fri konkurrence med studerende fra andre EU/EØS-lande og med studerende fra andre danske uddannelser, herunder professionsbachelorer. Der kan ligeledes opstå større konkurrence på tværs af udbud, hvilket kan resultere i en øget mobilitet fra vest mod øst/mod større byer.

Afskaffelsen af retskravet skal ses i sammenhæng med anbefaling 1.6.b om et koordineret optagelsessystem på kandidatniveau.

Nyt optagelsessystem på kandidatniveau

Anbefaling 1.6.b: Der etableres et nyt optagelsessystem på kandidatniveau, som inspireres af Den Koordinerede Tilmelding (KOT). Optagelsessystemet kører to gange årligt og sammenholder de studerendes prioriteter med institutionernes rangering af ansøgere og antallet af pladser på det enkelte kandidatuddannelsesudbud.

Optagelse på en kandidatuddannelse sker i dag direkte ved det enkelte universitet. Studiepladserne på en kandidatuddannelse ved et universitet tildeles først til de bachelorer, der har retskrav på optagelse. Hvis der herefter er ledige pladser, fordeles de mellem øvrige ansøgere, dvs. øvrige bachelorer fra samme eller andre danske universiteter i konkurrence med bachelorer fra andre EU/EØS-lande samt evt. professionsbachelorer. Hvis en kandidatuddannelse ved universitetet ikke har en retskravsbacheloruddannelse, fordeles pladserne i lige konkurrence mellem alle ansøgere.

Adgang til en kandidatuddannelse forudsætter, at ansøgeren har gennemført en adgangsgivende bacheloruddannelse, herunder professionsbacheloruddannelse, eller anden dansk eller udenlandsk uddannelse på samme niveau.

Det nye kandidatoptagelsessystem skal – ligesom optagelsessystemet til erhvervsakademi-, professionsbachelor- og akademiske bacheloruddannelser (Den Koordinerede Tilmelding (KOT)) - effektivt håndtere allokering af ansøgere til kandidatuddannelser ved at:

- Modtage ansøgernes prioriteter og ansøgninger
- Videreende ansøgningerne til optagelsesudvalgene ude på institutionerne.
- Modtage rangering af ansøgerne til hver uddannelse samt antallet af ledige pladser på uddannelsen, som foretages og sendes retur af optagelsesudvalg på institutionerne
- Sammenholde de studerendes prioriteter, uddannelsernes rangering af ansøgere og antallet af pladser på den enkelte uddannelse og fordele studiepladserne

Med anbefalingen bevarer uddannelsesinstitutionerne deres selvbestemmelse i forhold til at afgøre, hvilke ansøgere der lever op til adgangskravene, og hvem der prioriteres i tilfælde af flere ansøgere end uddannelsespladser. Kommissionen anbefaler dog, at den enkelte institution fastsætter varierede adgangskrav til de forskellige uddannelsesveje, som afspejler typen af kandidatuddannelse, fx om der er tale om en etårig kandidatuddannelse eller en toårig specialistkandidatuddannelse på de samme fag.

Rangeringskriterierne i et nyt optagelsessystem på kandidatniveau anbefales aftalt med sektoren, men under hensynstagen til, at optagelsessystemet i sig selv skal bidrage til at sikre mobilitet mellem fagområder fra akademisk bachelor til kandidat. Formålet er, at en større del af de studerende fremover skal opnå en kombinationsfaglighed i form af en bachelor fra ét fagområde og en kandidatuddannelse fra et andet område. I dag er der meget begrænset mobilitet mellem fagområder fra bachelorniveau til kandidatniveau, *jf. tabel 1*.

Tabel 1 Mobilitet mellem hovedområder for fuldførte universitetsbachelorer fordelt på påbegyndt kandidatuddannelse, procent, 2020

Fuldført bachelor	Påbegyndt kandidatuddannelse					I alt
	Samfund, kandidat	Humaniora, kandidat	Teknik, kandidat	Natur, kandidat	Sundhed, kandidat	
Samfund, bach.	96	3	0	1	0	100
Humaniora, bach.	18	78	1	3	0	100
Teknik, bach.	3	1	90	5	0	100
Natur, bach.	3	1	6	88	3	100
Sundhed, bach.	0	0	0	1	99	100

Anm.: Tabellen medtager kun tilgang til kandidatuddannelser for studerende, hvor deres seneste forudgående uddannelse er en akademisk bacheloruddannelse.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Anbefalingen forventes at bidrage til øget mobilitet mellem uddannelser (både mellem fagligheder og uddannelsestyper) og på tværs af institutioner. For eksempel via øget gennemsigtighed i ansøgenes muligheder for at skifte på tværs af uddannelsesområder.

Nyt uddannelsesråd

Anbefaling 1.7: Der nedsættes et uddannelsesråd, som skal bidrage med analyser og anbefalinger, der kan understøtte en mere samlet og tværgående styring af optaget til de videregående uddannelser.

Uddannelsesrådet skal være en instans, som har det samlede overblik over fordelingen af studiepladser på de videregående uddannelser, og som sikrer en samlet koordinering af uddannelsespladser på tværs af geografi og uddannelsesinstitution. Rådet bør samtidig vurdere, om det samlede udbud af studiepladser afspejler samfundets nuværende og fremtidige behov for højtuddannede. Rådet bør rådgive uddannelses- og forskningsministeren og uddannelsesinstitutionerne om udviklingen på arbejdsmarkedet og betydningen heraf for kompetencebehovet.

Det skal fortsat være uddannelsesinstitutionerne, der fastsætter antallet af uddannelsespladser inden for de nationalt fastsatte rammer, men såfremt institutionernes optag afviger væsentligt fra den – ifølge uddannelsesrådet – mest hensigtsmæssige udvikling, bør uddannelsesrådet indstille konkrete forslag til justering af uddannelsespladserne på institutionsniveau – og i visse tilfælde på uddannelsesniveau – til den ansvarlige minister.

Rådet kan endvidere løse en række opgaver, der understøtter uddannelsernes kvalitet og relevans, mens det også kan rådgive om uddannelsernes tilrettelæggelse, eksempelvis kvalificere grundlaget for politiske initiativer samt understøtte implementeringen af ændringerne i uddannelsesstrukturen.

Uddannelsesrådet skal bestå af et formandskab bestående af eksperter med indgående indsigt i arbejdsmarkedets behov, uddannelsernes indhold og i den teknologiske, globale og økonomiske udvikling. Foruden formandskabet skal rådsmedlemmerne være repræsentanter fra arbejdsgiver- og lønmodtagerorganisationer, interesseorganisationer, regeringen samt uafhængige fagpersoner. Rådet skal betjenes af et sekretariat, der understøtter formandskabet med fagligt relevante analyser.

Implementering

Anbefaling 1.8: Der lægges op til en langvarig implementeringsfase, hvor der gives plads til inddragelse og konkretisering af særligt omlægningen af kandidatuddannelserne i tæt samarbejde mellem universiteterne, eksperter, arbejdsmarkedets parter, andre interessenter og det anbefalede uddannelsesråd.

Implementeringen af det nye uddannelseslandskab vil være altafgørende for, hvor stort det samfundsmæssige afkast af omlægningen vil være. Ved en politisk aftale om en omlægning af kandidatuddannelserne vil det således være mest hensigtsmæssigt, at der fastlægges en implementeringsperiode på mindst 5 år – med afsæt i et politisk forhandlet mandat og en aftalt evalueringsplan.

I implementeringsfasen bør det være et selvstændigt mål at belyse de konkrete muligheder såvel som barrierer for en succesfuld omlægning så præcist som muligt – bl.a. ved gennemførelse af nye kvantitative analyser og eksempelvis survey-undersøgelser blandt dimittender, undervisere, arbejdsgivere og andre. Dette skal understøtte en succesfuld implementering og deraf en større samfundsmæssig gevinst af omlægningen.

Kommissionen anbefaler, at de relevante aktører på uddannelsesområdet inddrages i udformningen af de konkrete elementer, som omlægningen lægger op til. En del af de elementer – som med fordel kan aftales i en tæt dialog mellem de enkelte universiteter, det foreslåede uddannelsesråd og andre aktører – omfatter:

- De konkrete kriterier for omlægningsvariation på tværs af hovedområder, jf. afsnit 1.1 i *Nye Reformveje 1*. Kommissionen er eksplicitte om anbefalede størrelsesordener for omlægningen, herunder mulig omlægningsprofil, hvor der omlægges mest på det samfundsvidenskabelige og humanistiske område. Anbefalingerne medfører en omlægning, der er ligner det skitserede eksempel, men det skal ikke fortolkes som et endeligt facit.
- Omlægningens betydning for volumen på uddannelsesområder og konkrete uddannelsesudbud på de enkelte universiteter, jf. afsnit 1.1 i *Nye Reformveje 1*.
- Tilrettelæggelse og indhold på nye udbud af etårige- og erhvervskandidatuddannelser på hvert enkelt hovedområde, jf. afsnit 1.1 i *Nye Reformveje 1*.
- Nyt kandidatoptagelsessystem, jf. afsnit 1.6 i *Nye Reformveje 1*.

Kommissionen vurderer, at det samfundsmæssige afkast af omlægningen på lang sigt vil være helt afhængig af en succesfuld implementering. Virkningen på offentlige finanser samt illustrationer af implementeringens betydning for omlægningens virkning på beskæftigelse og produktivitet gennemgås i særskilte dokumentationsnotater (se Reformkommissionens hjemmeside).